

LETECKÉ NÁLETY NA PARDUBICE

V ROCE 1944 (souhrnný přehled)

Zdeněk BIČÍK

Druhá světová válka byla nejhroznější válkou, která lidstvo v jeho historii postihla - stála na padésát miliónů obětí. Byla střetnutím fašistických sil s blokem Spojenců, Sovětským svazem, Velkou Británií a Spojenými státy americkými a skončila naprostou porážkou hitlerovského Německa a jeho spojenců.

Válka zasáhla svými důsledky i naši republiku, i když frontovými oblastmi se v jejím závěru staly jen Slovensko a Morava. Letecká válka se však i v českomoravském prostoru projevovala od samého počátku, zvláště pak od léta roku 1944, kdy probíhala v plné síle mohutná strategická ofenzíva spojeneckých leteckých sil proti Německu. Tehdy se zájmy velení angloamerického letectva soustředily i na české země. Situace na frontách se pro spojence v létě 1944 vyvíjela příznivě - sovětská armáda pronikala do Rumunska, byla úspěšně provedena invaze do Francie a také na frontě v Itálii spojenci postupovali. Získali i naprostou nadvládu ve vzduchu a ničili německé území těžkými nálety.

V roce 1944 se dostaly i české země do akčního doletu leteckých sil 15.letecké armády USA, mající své základny v jižní Itálii, současně byly ovšem i dosažitelné 8.leteckou armádou ze základen ve Velké Británii a britským královským letectvem. V letních měsících roku 1944 vrcholila první fáze leteckých útoků zaměřených na průmysl pohonných hmot, t.zv. "bitva o benzin". I u nás se např. odrazila prvním náletem na Most 12.května a opakovaným útokem 21.července 1944.¹⁾

Dalším cílem v rámci této ofenzivy se staly v noci 22.července 1944 Pardubice, v té době takřka čtyřicetitisícové město s rozvinutým průmyslem. Jako sídlo mnoha úřadů, důležitý komunikační uzel a průmyslové centrum celých východních Čech měly i významné místo ve válečné výrobě. Silná vojenská posádka a letiště (tehdy výcvikové stíhací středisko) zdůrazňovaly jejich vojenský význam. Z průmyslových podniků to byla především rafinerie minerálních olejů firmy David Fanto ve Svitkově, jež se ocitla na seznamu cílů spojeneckého letectva. Tak se Pardubice staly městem s nezavíděným primátem "prvního bombardovaného města" v Čechách.²⁾

Pardubická rafinerie patřila k nejstarším podnikům chemické výroby. Byla postavena západně od města u křižovatky železničních tratí Pardubice - Praha a Chrudim - Rosice n.L. a zahájila provoz roku 1889. Za první republiky byla největší rafinerií v Československu; za války až do svého zničení vyráběla mazací oleje, asphalt, parafin a benzin (ten tvořil asi 28% roční výroby).

V průběhu první poloviny roku 1944 se stále častěji ozývaly v Pardubicích poplachové sirény. Protektorátní rozhlas zavedl i pravidelné relace o letecké situaci. V městě byla i zorganizována civilní protiletecká služba.³⁾ Široká veřejnost však stále nevěřila, že spojenecké letectvo bude útočit i na cíle v Čechách a na Moravě. Je nutné si uvědomit, že aktivní protiletecká obrana území tehdejšího Protektorátu Čechy a Morava byla velmi slabá; většina stíhacích leteckých jednotek zajišťovala především obranu vlastního říšského území a počet protiletadlových baterií v tomto prostoru byl minimální.

První nálet na Pardubice provedlo v noci 22.července 1944 mezi 00,25-00,48 hod. královské britské letectvo v síle 49 dvumotorových bombardérů Vickers Wellington a 16 čtyřmotorových strojů typu Consolidated B-24 Liberator (jeden B-24 byl odeslán na klamný útok do prostoru Prahy); 5 čtyřmotorových letounů typu Handley Page Halifax letělo jako značkaři a osvětlovači.

Značkaři skutečně cíl náletu, rafinerii, přesně vyhledali a osvětlili světelnými bombami. Osvětlovači však bomby vyhodili poněkud východněji od cíle, byly sneseny patrně i částečně větrem a bombardéry potom svrhly celý svůj pumový náklad (345 bomb typu MCDT 250 kg o tonáži 89 tun) na východní okraj města, ojedinělé bomby zasáhly Vinici, roh Jindřácká a Karlovy ulice a louky podél řeky Labe.

Neúspěch náletu, t.j. nezasažení určeného cíle, lze vysvětlit navigační chybou, časově nesprávně koordinovaným sledem letadel (značkaři, osvětlovači, bombardéry).

Bomby dopadly do poměrně řídké zastavěné části města, ale přesto zničily 23 domy, těžce poškodily 19, středně těžce 37 a lehce 58 domů. Nálet si vyžádal 43 mrtvých a 32 zraněných, z toho 20 těžce. Místní protiletecká služba a její složky se zhostily celkem dobře svého prvního válečného nasazení.

Nálet způsobil ve městě značnou paniku a demoralizaci. Nastal i velký odliv obyvatelstva z města na venkov. Protektorátní tisk, rozhlas a film využily neúspěšnou akci k obrovské propagační kampani, trvajicí řadu dní. Pro zahynulé oběti uspořádala městská rada na Pernštýnském náměstí pompézní veřejný pohřeb s tryznou. I to mělo značný psychický vliv na pardubické obyvatelstvo.⁴⁾

Královské letectvo při akci ztratilo jeden Liberator a pět Wellingtonů, z těchto přistál jeden stroj nouzově u Semína za Přeloučí,⁵⁾ další dva se zřítily na jižní Moravě.⁶⁾ K ostatním ztrátám letadel došlo zřejmě mimo území naší republiky.

Po neúspěchu královského letectva bylo patrně zničení rafinerie svěfeno 15.letecké armádě USA. Bojový rozkaz z 23.srpna 1944 určil, že 24.srpna bude proveden dvěma silnými svazy (55. a 5. bombardovací Wing) útok na rafinerii a v sousedství ležící vojenské letiště.

Po 7.hodině odstartovalo z řady jihoitalských základů takřka 300 čtyřmotorových B-24 Liberator a B-17 Flying Fortress a vydaly se na víc jak 1000 km dlouhou cestu k cílům. Jako ochranný doprovod vzlétly stíhačky typů Lockheed P-38 Lightning a North American P-51 Mustang v síle opřes 200 strojů. Letová trasa vedla přes Jaderské moře na Terst, Lince a v prostoru Jindřichova Hradce vnikly svazy nad české území, aby s kurzem přes Havlíčkův Brod, Hlinsko a Chrudim zamířily k cíli.

Letecký poplach odhoukaly sirény v Pardubicích v 11,50 hod., kdy bombardéry 55.wingu se pohybovaly od Havlíčkova Brodu k severu. Ve 12,18 hod. hlásila pozorovatelná na Zelené bráně větší množství letadel jižně od města a krátce nato byl nálet na rafinerii zahájen. V podniku vypukly ihned velké požáry a mohutný sloup tmavého dýmu stoupal k nebi, doprovázen explozemi.

Nálet provedly čtyři vlny Liberatorů v síle 110 strojů mezi 12,18-12,21 hod. z výšky 6080-6992 m. Svrženy byly tříštivé bomby 250 kg

v celkové tonáži 274,25 tun. První dvě vlny zasáhly přesně rafinerii, třetí umístila své zásahy poněkud východněji od cíle (čtvrt Skřivánek a okolí starého nádraží), čtvrtá pak bombardovala prostor cukrovaru. Menší seskupení bomb zasáhlo i obec Svítkov.

V osmiminutovém odstupu zahájil útok na letiště v šesti vlnách 5. bombardovací wing, jehož "létající pevnosti" B-17 o síle 158 strojů svrhly mezi 12,29-12,33 hod. celkem 380,86 tuny (bomby po 250 kg a 50 kg s pozdním zapalováním a 10 kg střepinové). Útok zasáhl i obce Svítkov, Popkovice a Nové Jesničanky.

Obrana v prostoru cíle prakticky neexistovala. Protiletadlová palba nebyla zahájena a akce stíhaček se omezily jen na ojedinělé rušivé pokusy o útok na bombardovací formace. Ostatné ty byly dostatečně chráněny 196 americkými stíhačkami.

K likvidaci požáru rafinerie bylo nasazeno celkem 685 příslušníků požárních sborů až do rána 28. srpna. Sedm z nich při hasicích pracích zahynulo. Pořádkovou službu kromě místních složek posílilo četnictvo z Chrudimě, Hradce Králové a Jičína v síle 192 mužů. Pomocné práce vykonávali příslušníci technické nouzové pomoci z Pardubic a Hradce Králové v počtu 168 mužů. Ještě v odpoledních hodinách si přijel prohlédnout rozbombardovanou rafinerii z Prahy státní ministr Karl Hermann Frank s doprovodem.

Jestliže rafinerie byla téžce poškozena a výroba zastavena, letiště stačil německý útvar po nedlouhé době uvést znovu do provozu. Při náletu bylo téžce zasaženo staré nádraží, vyhořel cukrovar. Celkem bylo zničeno 83 domů, 110 téžce, 169 středně téžce a 404 lehce. Ve městě vzniklo devět požárů, usmrceno 94 kusů dobytka. Počet osob bez přístřeší dosáhl čísla 510.

Ztráty na životech činily podle úředních statistik 213 mrtvých (z toho 19 německých vojáků), 94 téžce (z toho 42 vojáků) a 192 lehce zraněných (z toho 68 vojáků). Jako nezcťstné jsou uváděny tři osoby.⁷⁾

Americké bombardéry provedly oba nálety bez zásahu německé protivzdušné obrany. Ztráty utrpěl až při zpátečním letu 55. bombardovací wing, který byl v prostoru Jindřichova Hradce napaden několika desítkami německých stíhaček. V leteckém boji bylo zničeno šest Liberatorů a na čtyřicet německých stíhaček, americký stíhací doprovod neutrpěl žádné ztráty.⁸⁾

Do zničené rafinerie byly vyslány skupiny odborníků a několik tisíc totálně nasazených občanů. Odklizovací práce a rekonstrukce postupovaly

však velmi pomalu a teprve v prosinci mohlo být přikročeno ke zkušebnímu provozu.

V té době již probíhala druhá fáze útoků proti průmyslu pohonných hmot. Obnovovací práce přirozeně neuly pozornosti leteckého průzkumu spojenců, což např. dosvědčuje letecký snímek rafinerie, pořízený 26. prosince 1944. Operační rozkaz 15. letecké armády USA z 27. prosince určil k provedení dalšího náletu na rafinerii 304. bombardovací wing.⁹⁾

Jeho dvě bombardovací skupiny č. 459 a 454 odstartovaly okolo půl deváté dne 28. prosince roku 1944. Přes Zadar (Jugoslávie), Zelltweg a Gmund (Rakousko) pronikly z jihu nad Čechy. Z 56 strojů na startu se dva vrátily před cílem a jeden byl sestřelen protiletadlovou palbou.

Jako první zaútočil ve 12,10 z výšky 4933-6754 m sled 27 Liberatorů 459. skupiny a svrhl 248 bomb 250 kg těžkých o tonáži 64,5 tun. Zasažena byla přesně rafinerie, kterou ihned zaclonil kouř vznikajících požárů.

Ve druhém sledu pak dalších 26 Liberatorů 454. skupiny odhodilo 240 bomb téže ráže o celkové váze 60 tun. Pořízená fotografie ukázala, že pro mohutný dým požárů po útoku první skupiny nebylo možné detailně ověřit vlastní zásahy.

Obě skupiny se po odhození svého pumového nákladu obrátily k jihu a vrátily se na své základny, kde přistály okolo 16. hodiny. Stíhací doprovod zajistil při náletu 305. a 306. stíhací wing 143 strojů typu Lightning a Mustang. Tento doprovod byl společný i pro třetí svaz, který téhož dne útočil na rafinerii v Kolíně.

Zajímavým dokladem neúředního charakteru o prosincovém náletu je čtyřstránkový leták "Gruntovní vypsání o tom přeukrutném bombardování...", napsaný a rozšířený v několika exemplářích A.J. Kubešem.¹⁰⁾

Den 28. prosinec 1944 je zajímavý i tím, že v průběhu bombardovacích akcí došlo v Čechách poprvé ve velké míře k hloubkovým útokům amerických stíhačů na pozemní cíle. Kromě zmíněného doprovodu 143 strojů pro Pardubice a Kolín, dalších 122 stíhaček doprovázelo bombardéry k útokům na Řezno, Kralupy n. Vlt. a Roudnici n. L.

Například Mustangy 325. stíhací skupiny napadly letiště v Chrudimí, kde rozstřelily sedm německých šestimotorových Gigantů a během svého nasazení celkem 26 lokomotiv. Ztracen byl stroj amerického poručíka W.C. Margettse, který přistál nouzově u Pelhřimova a téžce zraněný byl dopraven do tamní nemocnice.¹¹⁾ Na účet této skupiny patří patrně i útoky na osobní vlaky

TAB.1: NOČNÍ NÁLET NA PARDUBICE 22.ČERVENCE 1944

cíl	na startu (typ)	P O Č E T		ztraceno (ks)	čas útoku	počet bomb	druh bomb	výška bombardování	tonáž (tun)
		návrat před cílem (ks)	L E T A D E L v akci nad cílem (ks)						
PARDUBICE rafinerie	63 Wellington 25	8	49	5	00,25 až 00,31	345	500 liber MCDT, 250 liber	1368 až 4864 m	89
	Liberator 6	7	16	1	00,48	118*	GTP		
	Halifax	1	5						
prostor PRANA			1						2
CELKEM	94 **)	16	71	6		463			91

*) osvětlovací bomby

**) v součtu anglického hlášení je chyba minus jeden stroj

TAB.2: AMERICKÝ NÁLET NA PARDUBICE 24.SRPNA 1944 (15.letecká armáda USA)

cíl	na startu (typ)	P O Č E T		ztraceno (ks)	čas útoku	počet bomb	druh bomb (lib.)	výška bombardování	tonáž (tun)
		návrat před cílem (ks)	L E T A D E L v akci nad cílem (ks)						
PARDUBICE rafinerie (wing č.55)	121 B-24	8	110	11	12,18 až 12,21	1097	500 liber RDX	6080 až 6992 m	274,25
letišťe (wing č.5)	167 B-17	9	158	2	12,29 až 12,33	9158	500 a 100 GP a 20 Frags	6386 až 7500 m	380,86
CELKEM	286	17	268	13		10255			655,11

TAB.3: AMERICKÝ NÁLET NA PARDUBICE 28.PROSINCE 1944

bomb.wing č.304 skup.č.:	na startu (typ)	P O Č E T LETADEL B-24 Liberator		čas útoku	počet bomb	druh bomb (lib.)	výška bombardování	tonáž (tun)
		návrat před cílem (ks)	v akci nad cílem (ks)					
459.	28	27	1	12,10	248	500 liber RDX	4933 až 6754 m	64,5
454.	28	2	26	12,14	240	500 liber RDX	6140 až 6416 m	60
CELKEM	56	2	53		488			124,5

TAB.4: PŘEHLED LETADEL, JEŽ SE ZÚČASTNILA NÁLETU NA PARDUBICE ROKU 1944

Typ letadla	rok	posádka (osob)	počet motorů	max.rychlost km/hod.	dolet v km	dostup v m	výzbroj	nosnost
Vickers Wellington	1940	6	2	408	3500	5 800	8 pk	2 060
B.Mk.III.	1944	7	4	500	2020-3480	7 320	9 pk	5 920
Handley Page Halifax	1943	8	4	460	3200-5400	10 900	12 pvk 1 pk	9 500
B.Mk.VI.	1943	8	4	464	3360-5920	8 540	10 pvk	5 900
Fortress	1943	1	2	660	720-4150	13 400	1 K 4 vk	1 460
Consolidatet B-24 H	1944	1	1	695	1520-3700	12 800	6 vk	910
Liberator								
Lockheed P-38 J								
Lightning								
North American P-51 D Mustang								

(K-kanón, pk-pohyblivý kulomet, pvk-pohyblivý velkorážný kulomet, vk-velkorážný kulomet, viz V.Vanček, Vojenská letadla III, Praha 1977).

v Horním Holetíně u Hlinska a na nádraží Krouna, při nichž několik civilních osob bylo usmrceno a zraněno.¹²⁾

Další hloubkové útoky zasáhly vlaky na trati Havlíčkův Brod - Brno, v Ronové u Přibyslavě, na nádraží Jihlava a v železniční stanici Malý Beranov. Několik dalších útoků provedly americké stíhačky na železniční komunikace a vlaky v jižních Čechách. Železniční uzel ve Světlé n.Sáz. napadlo pět Liberátorů 460.skupiny od 5.wingu a svrhlo 8,75 tun bomb. Při akci zahynulo 12 osob a 20 bylo zraněno (z toho 18 těžce).¹³⁾

Poslední prosincový nálet na rafinerii dovršil její zkázu, započatou srpnovým útokem. Podnik byl prakticky do konce války vyřazen z provozu. Po osvobození šířené zprávy, že Pardubice měly být v květnu 1945 cílem dalšího velkého náletu, nelze nikterak spolehlivě ověřit.

Nálety na Pardubice jsou dnes již dávnou historií. Představovaly jeden z důsledků války, v níž letectvo bylo schopno přenést její hrůzy i do hlubokého zázemí daleko od fronty, ničit průmysl protivníka, demoralizovat obyvatelstvo. Nebylo však s to do jist samo o sobě válku k vítěznému konci. Nechtějí jsou tyto události navždy jen zapsány a archivních dokladech pro nás i budoucí generace. Aby naši potomci mohli o nich již jen číst a nemuseli je nikdy v daleko děsivější podobě prožívat. Spisovatel John Steinbeck v tomto smyslu kdysi napsal: "...My musíme na válku zapomenout - nebo ještě lépe - nesmíme už nikdy dovolit, aby se podobný vražedný nesmysl opakoval ...".¹⁴⁾

Poznámky:

- 1) Z.Bičík, Letecké útoky na Mosteckou oblast 1944-1945, Věstník Okresního archivu v Mostě (dále VOAM), 1977, s. 53-55 a tyž, Příspěvky k náletům na Mostecko, VOAM, 1978-1979, s. 78-80.
- 2) Můj starší příspěvek na toto téma je v důsledku nových výzkumů zcela zastaralý, viz Z.Bičík, Bomby nad městem, Východní Čechy, 1961, s. 374-379.
- 3) V roce 1942 bylo odhroukáno 14 poplachů, roku 1943 již 31. Viz Z.Bičík, Protiletcká ochrana v Pardubicích 1939-1945, Zprávy Klubu přátel Pardubicka (dále ZKPP), 1979, č.11, s.247-251.
- 4) Z.Bičík, Noční nálet na Pardubice objasněn, ZKPP, 1974, č.9, s.6-8, tyž, První nálet na Pardubice, Letectví a kosmonautika (dále LaK), 1979, č.14, s. 538-539.
- 5) Z.Bičík, Záhada seminského letadla, Pochodeň, 1973, č.100, s.5.
- 6) Z.Bičík, Letadla ztracená při prvním náletu na Pardubice, ZKPP, 1978, č.3, s.41-43.
- 7) Z.Bičík, Pardubický 24.srpen 1944 (Spojenecký nálet na Pardubice), Sborník prací východočeských archivů (dále SPVČA) 3, 1974, s. 141-195.

8) Rekonstrukce leteckého boje u Kunžaku je připravena v rukopisu, z dalších příspěvků odkazují na své menší práce: Letecká bitva, Pochodeň 1973, č.220, s.4; Příspěvek k leteckému boji u Jindřichova Hradce dne 24.srpna 1944, Jihočeský sborník historický (dále JSH) 3, 1973, s. 165-168; Sestřelení německé stíhačky u Ostojkovic, Jižní Morava 2, 1974, s. 193-195; Letecký boj u Jindřichova Hradce 24.srpna 1944, Archivum Trebonense 1975, s.83-85; Letecký boj u Kunžaku, JSH 5, 1975, s.47-57; Drama nad Krvavým rybníkem, LaK 1978, č.4, s.138-139.

9) Všechny údaje o náletech jsou zpracovány podle dokladů z historického archivu amerického letectva v Maxwell, Aalabama, USA (mikrofilmy ve Státním oblastním archivu v Zámruku).

10) Z.Bičík, Zajímavý dokument, ZKPP 1973, č.1, s.3-4:

11) Z.Bičík, Epizoda z prosincového náletu na Pardubice, ZKPP 1978, č.1, s.6-7.

12) Z.Bičík, Příspěvky k letecké válce ve východních Čechách 1942-1945, SPVČA 4, 1978, s.9-54.

13) Viz pozn.12.

14) J.Steinbeck, Byla kdysi válka, Praha 1965, s.7.

TAB.5: SOUHRNNÝ PŘEHLED OBĚTÍ, ZRANĚNÝCH A ZNIČENÝCH DOMŮ

	22.7.1944	24.8.1944	28.12.1944
LIDÉ:			
mrtví	43	213	7
těžce zranění	20	94	6
lehce zranění	12	192	6
nezvěstní	-	3	1
osob bez přístřeší	167	510	-
DOMY:			
zničené	23	83	8
poškozené těžce	19	110	128
poškozené středně	37	169	-
poškozené lehce	58	404	-

TAB.6: SROVNÁVACÍ PŘEHLED SVRŽENÉ TONÁŽE ZA 2.SVĚTOVÉ VÁLKY

	1 350 000 tun	50,5%
Německo	590 000	21,7
Francie	370 000	13,7
Itálie	180 000	6,7
Rakousko a Balkán	200 000	7,4
ostatní země		
CELKEM	2 690 000	100,0%
z toho:		
Varšava (v září 1939)	5 818	tun
Drážďany (za celou válku)	1 989	tun
Štýrský Hradec - Rakousko (56 náletů)	29 000	tun
Vídeňské Nové Město (29 náletů)	55 000	tun
Pardubice (3 nálety)	670.61	tun

(pozn.red: tato studie vznikla pro nerealizovaný sborník "Pardubicko 1" v roce 1984)

Zdeněk BIČÍK

ZUSAMMENFASSUNG

Seit Sommer 1944 verlief eine mächtige strategische Offensive der alliierten Kräfte mit voller Kraft gegen Deutschland. In den Sommermonaten 1944 kulminierte die erste Phase der auf die Treibstoffindustrie gezielten Luftangriffe, die sog. "Schlacht um Benzin". Eines der Ziele im Rahmen dieser Offensive wurde auch die Stadt Pardubice, bzw. die Raffinerie der Mineralie der Firma David Fanto in Svítkov. Der erste Angriff auf Pardubice wurde am 22. Juli 1944 nachts von der britischen königlichen Luftwaffe durchgeführt. Die Flugzeuge stürzten die Bomben auf den östlichen Rand der Stadt, vereinzelt Bomben fielen auf das Stadtviertel Vinice, die Ecke der Straßen Jindřišská und Karlova und auf die Wiesen entlang des Flußes Elbe. Der Mißerfolg des Angriffes, d.h. das festgelegte Ziel wurde nicht erreicht, ist durch einen Navigationsfehler und zeitlich unrichtig koordinierte Flugzeugfolge zu erklären.

Nach dem Mißerfolg der königlichen Luftwaffe wurde die Vernichtung der Raffinerie wahrscheinlich der 15. Luftarmee der USA anvertraut. Den Angriff führten vier Wellen von "Liberatoren" mit Kraft von 110 Maschinen am 24. August 1944 durch. Die ersten zwei Wellen trafen die Raffinerie direkt, die dritte richtete ihre Einschläge etwas östlicher vom Ziel (das Stadtviertel Skřivánek und die Bahnhofsumgebung), die vierte Welle bombardierte den Raum des Zuckerwerkes. Eine kleinere Bombenmenge erreichte auch die Gemeinde Svítkov. In einem 8-Minuten-Abstand begannen die sog. "fliegenden Festungen" B-17 mit Kraft von 158 Maschinen einen Angriff in sechs Wellen auf den Flugplatz. Der Angriff traf auch die Gemeinden Svítkov, Popkovice und Nové Jesničanky.

In die vernichtete Raffinerie wurden Gruppen von Fachleuten und mehrere tausende von total eingesetzten Zivilbürgern gesandt. Das Abräumen und die Rekonstruktion gingen aber sehr langsam voran, und erst im Dezember konnte ein Probetrieb aufgenommen werden.

Es ist deshalb entschieden worden, einen neuen Angriff am 28. Dezember 1944 durchzuführen.

Als erste attackierte die Folge von 27 "Liberatoren". Angegriffen wurde direkt die Raffinerie, die sofort im Qualm von ausbrechendem Brand verschwunden war. In der zweiten Folge bombardierten andere 26 "Liberatoren". Eine Aufnahme hat gezeigt, daß es nach dem Angriff der ersten Gruppe wegen des mächtigen Rauches nicht möglich war, eigene Einschläge genau zu kontrollieren.

Der letzte Dezemberangriff auf die Raffinerie vollzog ihre endgültige Vernichtung. Die Fabrik wurde dadurch bis zum Kriegsende außer Betrieb gesetzt. Die nach der Befreiung verbreiteten Nachrichten, daß Pardubice im Mai 1945 das Ziel eines neuen großen Angriffes werden sollte, lassen sich auf keine Weise nachweisen.